

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Науково-дослідний центр проблем соціальної педагогіки
та соціальної роботи Національної академії педагогічних
наук України та Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка**

**ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНИХ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ:
ДОСВІД ТА ІННОВАЦІЇ**

Монографія

**ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2017**

УДК 37.012

П 24

Науковий редактор:

Харченко С. Я. – доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Рецензенти:

- Сисосва С. О.** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар відділення загальної педагогіки та філософії освіти Національної академії педагогічних наук України
- Дубасенюк О. А.** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка
- Омельченко С. О.** – доктор педагогічних наук, професор, ректор ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

П 24 **Педагогічні технології в сучасних наукових дослідженнях: досвід та інновації** : монографія / за ред. С. Я. Харченка ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017. – 372 с.

ISBN 978-966-617-327-3

У монографії представлено теоретичні та методологічні засади розробки та практичного використання інноваційних педагогічних технологій в освітньому процесі, зокрема розкрито педагогічні технології підготовки фахівців соціальної сфери, а також технологічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів. Установлено, що технологічний підхід до процесу навчання і соціального виховання має право на існування в контексті нової освітньої парадигми лише в тому випадку, якщо він трансформується в інструмент, що забезпечує особистісно-орієнтований, гуманістичний характер цілісного процесу навчання та виховання.

Книгу призначено для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників.

УДК 37.012

*Рекомендовано до друку вченою радою
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(протокол № 12 від 26 травня 2017 року)*

ISBN 978-966-617-327-3

© Авторський колектив, 2017

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017

РОЗДІЛ 2
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Докучасва В. В. Проектування інноваційних педагогічних систем як трансдисциплінарно зорієнтовані концепція та технологія	210
Бабич В. І. Педагогічна технологія підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я сучасних підлітків (процесуальний аспект).....	243
Прошкін В. В. Педагогічна технологія реалізації навчання, заснованого на дослідженнях	271
Роман С. В. Удосконалення змісту й технологій фахової підготовки майбутніх учителів хімії до формування еколого-гуманістичних цінностей у школярів	295
Гришак С. М. Легітимація гендерної проблематики в академічному дискурсі вищої школи пострадянських країн: формування нової гендерної парадигми та технологій в освіті	324
Кечик О. О. Організація самостійної роботи студентів педагогічного коледжу в процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін	348

фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 7. – С. 58–61.
6. Пехота О. М. Особистісне орієнтоване навчання: підготовка вчителя / О. М. Пехота, А. М. Старєва. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 272 с.
7. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.
8. Інтерактивні методи навчання: навч. посібник/ За заг. ред. П. Шевчука і П. Фенриха. – Щецін : Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.
9. Харченко С. Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика : монографія / С. Я. Харченко. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 320 с.
10. Adam R. The Process of Educational Innovation / R. Adam, D. Chen. – Lnd., 1991. – 354 p.
11. Naish M. Teacher Education Today / M. Naish // Initial Teacher Education. – L. : Kogan Page, 2002. – P. 25 – 47.

В. В. Прошкін

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри інформаційних технологій і
математичних дисциплін
Київського університету імені Бориса Грінченка

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ, ЗАСНОВАНОГО НА ДОСЛІДЖЕННЯХ

***Анотація.** У розділі подано педагогічну технологію реалізації навчання, заснованого на дослідженнях. Виділено її етапи: адаптаційний, мобільно-дослідницький та науково-дослідницький. У межах кожного етапу представлено найбільш значущі складники діяльності викладачів і студентів. Указано найважливішу вимогу до їх реалізації – зміст університетської підготовки майбутніх учителів забезпечується через таку організацією системи наукової роботи, за якої кожного студента залучають до наскрізного дослідження, що сприяє вибору єдиного напрямку дослідження на всіх курсах навчання. Установлено, що найважливіше завдання дослідження полягає також у формуванні стійкої мотивації в студентів до дослідницької діяльності, довіри до науки, а також розкритті її*

позитивного іміджу в роботі сучасного педагога.

Ключові слова: педагогічна технологія, навчання, засноване на дослідженнях, науково-дослідна робота, професійна підготовка, майбутній учитель.

Згідно з «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» сучасний розвиток суспільства вимагає вдосконалення системи педагогічної освіти відповідно до умов соціально зорієнтованої економіки та інтеграції України в європейське та світове освітнє співтовариство. Ураховуючи те, що основним завданням педагогічної освіти є забезпечення висококваліфікованими педагогічними й науково-педагогічними кадрами навчальних закладів, проблема покращення університетської підготовки майбутніх учителів не втрачає своєї актуальності. Суспільство усвідомлює цінність учителя-творця як носія духовного, інтелектуального та культурного потенціалу, здатного до інноваційної педагогічної діяльності.

Прагнення українських університетів до європейського та світового освітнього простору вимагає значного зростання ролі науково-дослідної роботи студентів у процесі професійної підготовки. Розвиток освіти та науки в провідних країнах світу – єдиний комплексний процес, у якому університетам традиційно надана пріоритетна роль. Професійна підготовка майбутніх фахівців і власні університетські дослідження тісно інтегровані, постають єдністю набуття та передачі знань молодому поколінню.

Водночас, як наголошено в Державній цільовій науково-технічній і соціальній програмі «Наука в університетах» на 2008 – 2017 рр., у ВНЗ науково-дослідна робота недостатньо пов'язана з процесом навчання. Рівень наукової діяльності та її інтеграції з навчальним процесом не забезпечує необхідної підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів і створення конкурентоспроможних наукових розробок. Наукову роботу часто здійснюють формально, тому випускники університетів недостатньо використовують досягнення науки в практичній діяльності, зазнають значних труднощів в організації науково-дослідної роботи, хоча зрозуміло, що без оволодіння методами наукового пізнання неможливе глибоке усвідомлення

сутності педагогічних явищ і процесів.

Виявлені суперечності спонукають нас звернутися до принципово нової ідеї реалізації освітнього процесу в українських ВНЗ, а саме – до концепції «навчання, що засноване на дослідженнях» (англ. research-based education). Ця концепція є пріоритетною в діяльності провідних зарубіжних університетів. Значного поширення зазнала також модель глобального дослідницького університету (англ. Global research university), у межах якої ВНЗ виробляють нові знання та поширюють їх через інноваційну діяльність. Характерними особливостями такої моделі є наступні положення:

- засвоєння студентами базових компетентностей дослідницької й інноваційної діяльності;
- активне використання студентів для проведення досліджень;
- реальне залучення більшості викладачів у дослідницьку й інноваційну діяльність, яка є пріоритетною щодо викладацької;
- перетворення університетів на центри комунікації з питань наукового та технологічного прогнозування, обміну передовими знаннями та вирішення глобальних проблем;
- формування інноваційних структур університетів.

У попередній роботі [1] нами було доведено, що якість університетської підготовки майбутніх учителів певною мірою залежить від того, наскільки цій меті відповідає організація університетської НДР, у тому числі мета, завдання, функції та принципи її реалізації. Наступним кроком роботи стане розробка педагогічної технології реалізації навчання майбутніх учителів за умов максимального поєднання освітнього процесу з науковими дослідженнями. Це й стало метою нашого дослідження.

У процесі наукових пошуків ми виходимо з основних положень: використання зазначеної педагогічної технології спирається на результати досліджень відомих учених, їхнього бачення організації університетської науки (В. Загвязинський, В. Краевский, В. Кремень, Н. Кузьмина, С. Сисоева); НДР наявні компоненти, структура, мета, функції (О. Дубасенюк,

Ю. Козловський, О. Прохорова, Л. Сущенко); система НДР повинна відповідати таким критеріям, як цілісність, відкритість, стабільність (С. Гончаренко, О. Глузман, Г. Кловак, М. Князьян, О. Микитюк). Ці положення ми беремо за основу в розробці педагогічної технології, спрямованої на реалізацію на практиці наукових ідей, теорій і положень інтеграції університетської науки й освіти, поданих у попередніх роботах автора.

Зазначимо, що педагогічна технологія (від др.-грец. *technē* – «мистецтво, майстерність, уміння»; *logos* – «слово, учення») – сукупність, спеціальний набір форм, методів, способів, прийомів навчання та виховних засобів, системно використовуваних в освітньому процесі, на основі декларованих психолого-педагогічних установ, а також один із способів дії на процеси розвитку, навчання та виховання [2].

Перейдемо до розгляду адаптованих і розроблених нами педагогічних технологій, використовуваних у різних формах університетської підготовки майбутніх учителів. Ми розглянемо педагогічні технології, спрямовані на досягнення провідної мети – здійснення на засадах науково-дослідної діяльності ефективної університетської підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів, які будуть конкурентоспроможними на українському та світовому ринках праці.

Новизна запропонованих технологій полягає в інтерпретації та трансформації вже відомих у науці педагогічних технологій через призму університетської підготовки майбутніх учителів у контексті реалізації навчання, заснованого на дослідженнях.

Упровадження в освітній процес розроблених нами технологій було реалізовано поетапно в контексті «Стратегії реалізації дослідницького навчання майбутніх учителів». Цей комплекс дій визначає стратегічний напрямок розвитку науки молодих дослідників, розкриває технологію вирішення поставлених науково-педагогічних завдань і постає своєрідним орієнтиром перспективного планування наукової роботи для структурних підрозділів.

За своїм змістом подані заходи Стратегії, що розкривають конкретні форми і методи НДР майбутніх учителів, охоплюють різні сфери їх життєдіяльності в університеті, ґрунтуються на

принципах наукової творчості, відкритості, рівності прав, добровільності та можуть бути умовно розподілені на три рівні: організаційний, змістово-методичний та інформаційний. Усі вони подані нами у межах трьох етапів: адаптаційному (переважно для студентів I – II курсів), мобільно-дослідницькому (переважно для студентів III – IV курсів) та науково-дослідницькому (для студентів V – VI курсів). Розглянемо кожний етап докладно.

Перший етап – адаптаційний, він полягає передусім у вивченні та аналізі наявного рівня розвитку дослідницьких умінь, формування знань про інновації в системі НДР, стійкої мотивації до науково-дослідницької діяльності та розв’язання креативних завдань, а також розширення знань з фаху за допомогою залучення майбутніх учителів до активної НДР, що дозволяє розкрити їхній творчий, дослідницький потенціал.

У межах першого етапу ми застосовуємо усталені форми НДР: робота майбутніх учителів у наукових осередках, залучення їх до участі в науковому житті університету; участь у заходах наукової конкуренції (конференціях, семінарах, виставках, круглих столах, лекціях, дебатах, інтелектуальних іграх, зустрічах з відомими науковцями, презентаціях наукових проектів, конкурсах, олімпіадах), а також інноваційну форму НДР – участь у роботі школи молодого дослідника (для студентів, які виявили особливі нахили до дослідництва). Серед методів ми використовуємо наступні: сутнісного бачення, порівняння, фактів, помилок, цілепокладання та планування, стимулювання. Зрозуміло, що вибір зазначених форм і методів НДР є умовним і залежить від рівня сформованості дослідницької компетентності майбутніх учителів.

Реалізація технології здійснюється через конкретні заходи «Стратегії реалізації дослідницького навчання майбутніх учителів», а саме:

- проведення презентацій наукових досліджень кафедр і структурних підрозділів університету з метою залучення студентів до наукової роботи;
- створення університетського банку міждисциплінарних дослідницьких проблем, що надає

можливості в рамках змістового наповнення освітніх програм передбачати міждисциплінарні теми, до виконання яких залучені студенти;

- оновлення тематики індивідуальних науково-дослідних завдань, дослідницьких робіт, яка відповідає напряму науково-дослідної роботи кафедри, результатом чого є залучення переважної більшості студентів до виконання практико зорієнтованих наскрізних досліджень у межах науково-дослідної роботи кафедр;

- доповнення предметів з методології та методики проведення наукових досліджень темами: «Етика наукових досліджень» та «Психологічні особливості творення наукових текстів»;

- оновлення критеріїв оцінювання дослідницьких робіт, зокрема враховуючи питому вагу дослідницького компоненту, створення елементів нових знань;

- активізацію роботи студентських наукових гуртків при кожній кафедрі через актуалізацію дослідницьких питань відповідно до профілю кафедри;

- налагодження співпраці між викладачами кафедр, співробітниками науково-дослідних лабораторій, центрів і відповідними науковими гуртками, створення наукових творчих колективів;

- проведення методологічних семінарів для науково-педагогічних працівників з роз'яснення реальних шляхів переходу до нової парадигми навчання на дослідницькій основі.

Найважливіші організаційні заходи адаптаційного етапу спрямовані на популяризацію наукової діяльності через презентації наукових досягнень і перспектив кафедр і наукових структурних підрозділів університету. Так, на початку навчального року викладачі, докторанти та аспіранти ознайомлюють студентів з основними напрямками своєї наукової діяльності.

Розглянемо деякі форми заходів: майстер-класи, тренінги, консультації, наукові ярмарки, презентації роботи експериментальних майданчиків та ін. На такі презентації ми пропонуємо запрошувати представників навчальних закладів, які зацікавлені в наукових і методичних дослідженнях

університету для вирішення наявних проблем. Численні науково-методичні питання надають можливість студенту креативно реалізувати себе в одному з напрямів НДР відповідно до наявних інтересів, сприяє формуванню гармонійної, освіченої та креативної особистості.

Важливо, що подібні заходи підтримують один із найвагоміших підходів до організації наукової роботи у ВНЗ – принцип зв'язку наукових досліджень і розробок із майбутньою професійною діяльністю майбутніх учителів, а також запитами реальної практики.

Проведення заходу є яскравим первинним етапом ознайомлення студентів з особливостями університетської НДР, науковими центрами, лабораторіями, музеями, діяльністю наукових шкіл, експериментальних педагогічних майданчиків.

У межах першого етапу відбувається своєрідне «входження» майбутніх учителів до науки, подальше розкриття їхнього дослідницького потенціалу. Поступове формування інтересу до наукової діяльності здійснюють передусім через навчальні дисципліни «Філософія (гносеологія та методологія наукового пізнання)», «Використання комп'ютерної техніки в науковій та педагогічній діяльності», «Технологія і процедура науково-педагогічного дослідження» та ін.

У процесі навчання студенти поступово накопичують досвід пошуку та обробки наукової інформації, формування здатності виявляти, формулювати, аналізувати проблеми педагогічної теорії і практики, отримання відомостей про форми професійної креативності, виконання самостійних досліджень. Участь студентів у практико зорієнтованій роботі науково-дослідних гуртків, постійно діючих науково-методологічних семінарів, науково-практичних конференцій сприяє їхньому залученню до університетського наукового середовища. До найбільш значущих напрямів занурення студентів до наукового середовища є залучення молодих дослідників до роботи в наукових структурних підрозділах університету, зокрема з провідними науковими центрами НАН України, НАПН України.

Наступним кроком наших дослідницьких пошуків стало розроблення тематики роботи проблемних наукових груп студентів на кафедрах університету: формування естетичної

культури школярів; духовна культура сучасної людини; патріотичний потенціал навчальних дисциплін та його роль у формуванні особистості; формування культури спілкування наукової молоді; толерантність майбутнього вчителя; технологія профілактики соціального сирітства в Україні; діяльність соціального педагога загальноосвітніх шкіл: проблеми та перспективи; умови підвищення ефективності діяльності центрів зайнятості молодіжного середовища; соціальна робота з формування усвідомленого батьківства; актуальні проблеми діяльності соціального педагогіки в сучасних умовах; упровадження нових освітніх технологій в процесі викладання математики в початкових класах; художньо-естетичний розвиток дітей дошкільного і молодшого шкільного віку; формування творчого мислення дошкільників та ін.

Наведемо приклади завдань дослідницького характеру (три рівні), які ми використовуємо в процесі впровадження розробленої нами технології.

1. Проблемно-пошуковий рівень:

а. Визначити можливі дії соціального педагога у наведеній ситуації.

а.1. Віталіку 13 років. Коли йому було лише 6 років, батько по п'янці, убив матір і його було засуджено, а хлопчик залишився сам: рідний батько, батьків брат, від нього відмовився. Хлопчик потрапив до прийомної сім'ї. Упродовж багатьох років прийомний батько знущався з Віталіка: бив його, не давав солодкого, забороняв дивитися телевізор, гратися іграшками, хлопчик утік з дому, його підібрали соціальні педагоги на вулиці під час рейду.

а.2. У класі навчається дитина з ДЦП, учителі ставляться до неї такі ж самі вимоги, як і до здорових дітей. Однокласники часто називають її інвалідом, глумляться над нею, що дуже важко сприймаються цією дитиною.

б. Запропонувати варіанти рішення наведеної ситуації:

Бабуся, виховує двох онуків: хлопчика (9 років) і дівчинку (15 років). Батьків діти не мають. Дівчинка постійно прогулює заняття, пізно приходиться додому, інколи не ночує вдома. Бабуся вважає, що причина такої поведінки – друзі.

2. Творчий рівень:

Написати есе на тему: «Я і моя професія».

3. Науково-дослідницький рівень:

Розробити проект на тему: «Соціально-педагогічний супровід обдарованих дітей у школі», дотримуючись структури технології соціально-педагогічного проектування: постановка проблеми; мета проекту; завдання проекту; тривалість проекту; етапи реалізації проекту; віковий склад учасників проекту; програма реалізації проекту за схемою: назва заходу; форми та методи; термін виконання; відповідальні; очікувані результати; ресурси; форма презентації проекту.

Роботу майбутніх учителів у наукових осередках ми реалізуємо за відомим алгоритмом щодо здійснення творчої діяльності: виникнення педагогічного задуму, спрямованого на вирішення педагогічної проблеми; розробка задуму; упровадження педагогічного задуму в діяльність, спілкування з людьми; аналіз і оцінка результатів творчості [3, с. 24–28].

Для ефективної реалізації технології реалізації навчання, заснованого на дослідженнях, вважаємо за необхідне також охарактеризувати організаційну структуру наукової роботи студентів. Для цього нами розроблено «Положення про наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених університету».

Так, метою діяльності Наукового товариства є створення умов для розкриття наукового та творчого потенціалу молодих дослідників університету; розвиток у них наукового мислення та навичок дослідницької роботи; популяризація різних галузей науки; розвиток інноваційної діяльності; організаційна допомога керівництву університету в оптимізації освітньої діяльності та наукової роботи, які відповідають місії та корпоративним стандартам наукової діяльності університету.

Виділимо найважливіші функції Наукового товариства:

- методичне та організаційне керівництво НДР;
- підготовка, проведення, координація різних заходів, що здійснюються на всіх рівнях у межах системи НДР, моніторинг і аналіз її результатів;
- вивчення, узагальнення та впровадження українського та зарубіжного провідного досвіду, його творчий розвиток у

діяльності університету.

Досвід організації наукової роботи дозволив нам розробити для координації діяльності наукового товариства спеціальну структуру – Раду наукового товариства університету, яка є постійно діючим колегіальним виконавчим органом, що здійснює координаційні функції та координує поточну роботу Наукового товариства.

Виділимо найбільш значущі складники діяльності викладачів і студентів на першому етапі впровадження педагогічної технології в практику.

Діяльність викладача:

1. Формування в студентів уявлення про найновіші досягнення науково-дослідницької діяльності, перспективні напрями її розвитку, значущість НДР у професійній діяльності сучасного педагога.

2. Навчання вміння виокремлювати актуальну наукову проблему в професійній педагогічній діяльності.

3. Розробка методичних указівок з реалізації дослідницької діяльності через різні форми НДР, а також процесу навчання, побудованого на наукових дослідженнях.

Діяльність студентів:

1. Засвоєння теоретичних знань, умінь і навичок науково-дослідницької діяльності.

2. Вивчення, аналіз і використання науково-педагогічної літератури, інтернет-джерел та ін.

3. Формулювання дослідницького завдання, визначення шляхів і засобів його вирішення та ін.

У контексті зазначеного вище вкажемо, що НДР вимагає значної уваги та терпіння з боку суб'єктів педагогічного процесу, за допомогою яких студенти розвивають навички дослідницької роботи, мають можливість застосовувати теоретичні знання в дослідженнях і на практиці. Керівник є носієм певних норм науково-дослідницької діяльності та пізнавальних систем, соціальних, громадських, соціокультурних цінностей і цілей. Оволодіння студентами стилем науково-педагогічного мислення наставника сприяє засвоєнню таких аспектів методології науки, як розуміння природи самого знання, основних типів законів і їхніх характерних

співвідношень, способів опису та теоретичного вираження законів [4, с. 47].

Описавши найбільш значущі складники адаптаційного етапу впровадження технології в практику університетської освіти, висунемо найважливішу вимогу до його реалізації. Зміст університетської підготовки майбутніх учителів забезпечується через таку організацією системи наукової роботи, за якої кожного студента залучають до наскрізного дослідження, що сприяє вибору єдиного напрямку дослідження на всіх курсах навчання в межах виконання дослідницьких завдань, рефератів, курсової, дипломної, магістерської роботи з перспективою для подальших наукових пошуків у процесі здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії.

Важливим результатом першого етапу впровадження розробленої педагогічної технології в практику є вибір напрямку майбутнього педагогічного дослідження на засадах наявного наукового світогляду, рівня досвіду професійної педагогічної діяльності тощо.

Варто пам'ятати, що в межах адаптаційного етапу ми прагнемо не лише до подальшого формування вмінь і навичок дослідницької роботи. Найважливіше завдання дослідження полягає у формуванні стійкої мотивації до дослідницької діяльності, довіри до науки, а також розкритті її позитивного іміджу в роботі сучасного педагога.

Другий етап – мобільно-дослідницький, його завдання полягає в подальшому формуванні в студентів умінь, навичок і досвіду дослідницької діяльності, основ методології педагогічного дослідження через організацію їхньої взаємодії з викладачами в процесі університетської підготовки, зокрема в процесі вирішення дослідницьких педагогічних завдань.

До усталених форм НДР, які ми використовували в межах попереднього етапу, додаємо наступні: апробація результатів досліджень у наукових виданнях, а також здійснення досліджень під час науково-педагогічної та науково-дослідної практик, до інноваційних форм НДР – участь у розробці та реалізації практико-зорієнтованих проектів на замовлення закладів освіти, організацій та установ.

Крім зазначених у межах попереднього етапу методів ми

використовуємо наступні: евристичних питань і спостережень, конструювання правил, гіпотез та теорій, образної картини, «Мозковий штурм», гіперболізації та аглютинації, самоорганізації навчання, взаємонавчання.

Визначимо основні заходи «Стратегії реалізації дослідницького навчання майбутніх учителів», які розкривають перелічені форми і методи НДР:

- започаткування електронного видання «Наукові розвідки студентів і магістрантів: пошуки та ініціативи» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених для апробації наукових здобутків, що передбачає наявність різних серій (секцій) відповідно до напрямів підготовки студентів і магістрантів;

- розширення мережі баз практик за рахунок включення ЗНЗ, ДНЗ, які здійснюють експериментальну діяльність, науково-дослідних інститутів, наукових бібліотек, інших наукових установ;

- розвиток серед студентів міжкультурного діалогу та обміну знаннями в межах програми «Erasmus Mundus» та інших міжнародних програм; участь студентів у міжнародних заходах наукової конкуренції (конкурсах, семінарах, грантах та ін.);

- запровадження в межах навчальних дисциплін нових форм організації науково-дослідницької діяльності (виступ на міні-конференції; виконання групових дослідницьких проєктів; підготовка наукових есе, аналітичної записки; доповідь удвох; конкурс рефератів; ділова, рольова гра тощо), спрямованих на розвиток наукового та критичного мислення;

- оновлення змісту навчальних програм (семінарські та практичні заняття), програм виробничих практик завданнями дослідницько-пошукового характеру;

- проведення інформаційних занять і семінарів задля формування у студентів навичок роботи з наукометричними базами даних, використання ресурсів, що входять до наукометричних баз даних, при підготовці кваліфікаційних і наукових робіт;

- орієнтація студентів на використання внутрішніх електронних інформаційних ресурсів університету (електронних

каталогів, репозиторіїв, електронних навчальних курсів тощо) при написанні кваліфікаційних та наукових робіт та ін.

Засобами досягнення названих вище закладів є передусім розвиток дослідницьких компетентностей у рамках навчальних дисциплін, уведення елементів науково-дослідної роботи в їхній зміст, розробка та проведення спецкурсів із питань НДР, наприклад, спецкурсу «Новітні інформаційні технології в наукових дослідженнях», «Досягнення сучасної науки», «Інтеграційні процеси в гуманітарних науках», «Наукові студії».

У межах другого етапу ми прагнемо до розробки та функціонування дієвих форм реалізації навчання на дослідницьких засадах. Так, учені університету активно застосовують свої наукові розробки в освітньому процесі, здійснюють перегляд наявних робочих навчальних програм, які корегують з урахуванням останніх наукових досліджень. У навчальні програми більшості кафедр уведено завдання дослідницького характеру до практичних занять і контролю за самостійною роботою з урахуванням загального рівня підготовки майбутніх учителів, ці завдання диференційовано за роками навчання.

Студентів залучають до виконання комплексних кафедральних тем, дисертаційних і госпдоговірних робіт. Молоді науковці здійснюють за вибором дослідження з актуальної проблематики в межах навчальних дисциплін і здійснюють апробацію результатів досліджень у формі доповідей, науково-дослідних проєктів, статей, тез та ін. У межах семінарських і практичних занять упроваджують активні методи навчання: ділові ігри («Стартап-проєкти – інновації молодих дослідників», «Наука – інвестиція в майбутнє»), навчальні дискусії («Дослідницький потенціал – рушій до сталого розвитку», «Освіта та наука в університеті: разом чи окремо?»), конкурсні розробки проєктів у межах запитів на отримання грантів, круглі столи, педагогічні ситуації, мозковий штурм («Педагог і креативність: точки перетину») та ін. Отже, умова реалізації ідей реалізації навчання, заснованого на дослідженнях, полягає в розробці процедури оптимального вбудовування такого навчання в усі елементи процесу підготовки сучасного вчителя, а насамперед – у зміст навчального матеріалу.

Специфіка кафедр, які здійснюють підготовку педагогічних кадрів, потребує розгляду на деяких прикладах основних ідей реалізації на практиці мобільно-дослідницького етапу впровадження розробленої педагогічної технології. Наприклад, на кафедрах дефектології та психологічної корекції здійснюємо реалізацію етапу через виконання студентами комплексу дослідницьких завдань при вивченні навчальних дисциплін, проведення емпіричних досліджень, пошукової роботи зі створення корекційних програм, надання рекомендацій для педагогів і батьків, які працюють з дітьми-інвалідами.

Провідна ідея реалізації зазначеного етапу полягає у визначенні талановитих і творчих студентів, здатних до виконання науково-дослідних проєктів. Для цього дослідників об'єднуємо у творчі групи навколо основних кафедральних наукових проблем, визначаємо тему розробки, виконання якої здійснюють за індивідуальним планом.

Далі розглянемо основні види наукової роботи студентів, у межах яких ми реалізуємо ідею навчання, заснованого на дослідженнях: вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання; підготовка до практичних, семінарських та лабораторних занять; переклад іноземних текстів, читання та аналіз наукових текстів; вирішення та письмове оформлення задач, схем, діаграм, інших робіт; систематизація вивченого матеріалу курсу; відпрацювання тренінгових програм (завдань) з навчальних дисциплін; аналіз конкретної педагогічної ситуації та підготовка аналітичної записки; підготовка презентації навчальної дисципліни з використанням відповідного програмного забезпечення; пошук та опанування інформації в мережі Інтернет; написання реферату за визначеною проблематикою; підготовка критичного есе на статті зарубіжних і вітчизняних авторів з визначеної тематики; пошук та огляд наукових джерел за проблематикою курсу; аналітичний розгляд наукової публікації.

Крім того, вважаємо за доцільне застосовувати деякі види дослідницької діяльності, які поширені в практиці роботи провідних зарубіжних університетів (складання портфоліо, створення проєктів, організація публічних презентацій, використання «кейсів», робота з «підготовленими

запитаннями», що забезпечують системність фахових знань, рефлексивних і дослідницьких умінь майбутніх учителів тощо).

Вагоме значення для формування дослідницьких якостей майбутніх учителів має метод проектів, спрямований на вивчення навчальної дисципліни через організацію та проведення дослідження.

Метод проектів – гнучка модель організації навчального процесу, для якого характерні висока комунікативність, вираження студентами своїх думок, почуттів, активне їх залучення до наукової діяльності, особистісна відповідальність студента за досягнення в навчанні [5, с. 92–93]. Метою застосування методу проектів є виховання інтересу до предмета, професії, розвиток здатності до самостійного пошуку вирішення педагогічних завдань, творчої думки, успішна самореалізація тощо. Отже, проектна діяльність – творчий процес спільної діяльності кількох суб'єктів, спрямований на вирішення певної наукової проблеми, у процесі якого відбувається трансляція культурних цінностей та переосмислення педагогічної практики.

Як зазначають сучасні вчені, виконання проекту надає можливість здійснювати університетську підготовку майбутніх учителів на підставі принципів, які формують творчу особистість майбутнього педагога-дослідника:

- принцип пізнання через навчання, який формує дослідницькі компетентності;
- принцип колективної взаємодії, який сприяє виробленню вмінь неконфліктно працювати в творчих групах, брати відповідальність на себе;
- принцип співпраці, який сприяє розвитку вмінь шанувати досягнення колег, правильно оцінювати себе.

Особливе значення в межах мобільно-дослідницького етапу має участь студентів у роботі наукової школи викладача, залучення їх до роботи в науковій педагогічній лабораторії, розробка науково-методичних рекомендацій щодо вирішення педагогічних проблем.

Результати науково-дослідної роботи студентів висвітлюють у дослідницьку роботу, для якості виконання якої необхідно під час реалізації дослідницької діяльності

забезпечити динамічність, автономність, гнучкість прийняття професійно важливих рішень у результаті вичерпного аналізу педагогічної проблеми на емпіричному та теоретичному рівнях. Ця діяльність сприяє синтезованості компетентностей майбутнього педагога в широкому парадигмально-методологічному полі, озброює особистість певним духовно-ціннісним, методико-технологічним, процедурно-процесуальним персональним ресурсом щодо перспективної самоактуалізації в педагогічній професії [6, с. 30–33].

Для успішного здійснення індивідуальної науково-дослідницької діяльності потрібна наявність у студентів сформованих дослідницьких здібностей, під якими згідно з «Педагогічною енциклопедією» [7] розуміють індивідуальні особливості особистості, що є суб'єктивними умовами успішного здійснення науково-дослідницької діяльності. Крім дослідницьких здібностей, важлива й дослідницька позиція, тобто значуща особистісна основа, зважаючи на яку індивід активно реагує на зміни, що відбуваються у світі [8, с. 67]. Досвід реалізації наукової роботи студентів в університеті дозволяє стверджувати, що дослідницька позиція виявляється та розвивається в процесі реалізації активної дослідницької діяльності.

Успішне залучення студентів до самостійної науково-дослідної роботи залежить передусім від правильної постановки науково-дослідних завдань, інтерес до яких зростає з набуттям нових знань, навичок дослідницької діяльності та ін. Перед виконанням самостійної наукової роботи студенту необхідно вивчити методологічну літературу, яка дає можливість з'ясувати основні етапи наукового дослідження. Для більшої мотивації до наукової роботи важливо, щоб студент самостійно обрав тему дослідження, а потім уточнив її з викладачем.

Пропонують використовувати форми роботи, що сприяють розвитку в майбутніх учителів дослідницьких умінь і навичок:

- тематичні студентські доповіді, що інформують про наукові статті. Така форма роботи спрямована на розширення знань про результати педагогічної діяльності сучасних учених, розвиток рівнів інформованості й інтересу студентів до науки;

- підготовка доповідей, виступів і їх аналіз з погляду змісту й форми презентації; ця робота є важливою для розвитку навичок публічного виступу, критичності, зіставлення;

- доповідь удвох, коли студенти готують окремі його частини з однієї теми, доповнюючи та розширюючи виступи один одного. Студенти вчаться розвивати широту та гнучкість мислення, навички абстрагування та класифікації;

- виступ студентів на наукових конференціях, що допомагає здійснювати синтез, узагальнення, порівняння;

- конкурс проектів, спрямований на розвиток навичок здійснення інформаційно-пошукової роботи;

- ділова гра, мета якої полягає в навчанні студентів виділяти інноваційний складник у майбутній професійній діяльності;

- рольова гра, спрямована на засвоєння навичок групової дискусії, публічного виступу, що переконує дії, конструктивної критики, групового ухвалення рішення.

Значний потенціал має педагогічна практика, що містить елементи наукової роботи:

- участь у консультаціях, колоквіумах, що проводить методист під час практики;

- участь у роботі методичного об'єднання вчителів-предметників (класних керівників), у семінарах і методичних нарадах учителів;

- підготовка науково-методичних матеріалів для методкабінету школи, дидактичних матеріалів для кабінету зі спеціальності;

- вивчення психолого-педагогічної літератури з питань навчально-виховного процесу в сучасній школі, складання бібліографії за інноваційними педагогічними технологіями організації навчальної, науково-дослідної та виховної роботи в школі;

- психолого-педагогічне вивчення та підготовка характеристики на класний колектив, збір матеріалів для складання психолого-педагогічного портрета вчителя;

- взаємовідвідування та взаємоаналіз уроків, наукових, виховних заходів, які проводять студенти в школі;

- проведення експерименту з проблеми науково-педагогічного дослідження, аналіз і узагальнення матеріалів емпіричного дослідження;
- підготовка звіту з практики, зокрема з науково-дослідної роботи;
- підготовка та доповідь на підсумковій конференції за результатами педагогічної практики.

Важливу роль відводиться завданням дослідницького характеру, що спрямовані на вирішення реальних проблем: планування роботи з учнями; аналіз ситуації навчання або виховання та виділення в ній проблем; оцінка ступеня корисності й ефективності технологій, методів і прийомів, обраних для вирішення конкретної педагогічної проблеми або дослідницького завдання; збір інформації про учнів, батьків, освітній і соціальний простір; пошук засобів активізації пізнавальної та самостійної діяльності учнів; розробка та впровадження в професійну діяльність нововведень та ін.

Отже, виділимо основну діяльність викладачів і студентів на другому етапі впровадження педагогічної технології в практику університетської освіти.

Діяльність викладача:

1. Навчання формам і методам дослідницької діяльності.
2. Залучення студентів до активної науково-дослідної роботи.
3. Організація моніторингу виконання наукових досліджень та ін.

Діяльність студента:

1. Вироблення вмінь і навичок практичної науково-дослідницької діяльності.
2. Застосування різних методів до визначення найефективнішого вирішення поставленої педагогічної проблеми.
3. Складання методичних рекомендацій, підготовка наукових публікацій за результатами дослідницької роботи.

Останній етап упровадження педагогічної технології – науково-дослідницький. Його основним завданням є набуття досвіду впровадження власних наукових, науково-методичних розробок, а також провідного педагогічного досвіду в практику.

У межах етапу ми використовуємо всі перелічені вище усталені форми НДР, до яких додаємо наступну – апробація результатів дослідження в наукових виданнях, що є актуальним саме на останньому етапі навчання в магістратурі, коли вже отримано певні наукові результати.

До наявних інноваційних форм НДР у межах науково-дослідницького етапу ми додаємо наступну – участь у грантових програмах та в інших заохочувальних заходах, спрямованих на стимулювання наукових пошуків. Серед нових методів, які не застосовували на попередніх етапах, ми виділяємо метод рецензування та рефлексії.

Державну атестацію в магістратурі здійснюємо у формі захисту магістерської роботи. Написання магістерської роботи – основний етап підготовки висококваліфікованого педагога, ефективна форма перевірки його знань, рівня науково-педагогічного мислення, творчої і практичної підготовленості до вирішення професійних педагогічних завдань. Основне завдання майбутнього вчителя – продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові педагогічні проблеми.

Перелічені форми та методи НДР ми пропонуємо реалізовувати за допомогою комплексу заходів:

- створення наукових груп для підготовки та захисту кваліфікаційних робіт у формі спільних наукових проектів, спрямованих на вирішення проблем освіти;
- презентація проектів, спрямованих на вирішення проблем (зокрема, освіти), внесення пропозицій на Вчену раду університету;
- проведення конкурсу студентських інноваційних ідей;
- інформування магістрантів про необхідність перевірки магістерських досліджень через систему «Антиплагіат» та внесення до банку магістерських робіт університету;
- залучення магістрантів до участі в існуючих і нових Вікі-проектах;
- доповнення структури навчального портфоліо магістранта питаннями, які відображають його наукові здобутки та ін.

У процесі впровадження педагогічної технології в практику у студентів відбувається систематизація та поглиблення знань теоретичного та практичного характеру, формування компетентностей застосування зазначених знань для вирішення наукових, педагогічних, професійних проблем, розвиток навичок мобільної дослідницької діяльності та оволодіння методикою теоретичних, експериментальних і науково-практичних досліджень, набуття досвіду рефлексії результатів досліджень, формулювання загальних висновків і перспектив подальших досліджень, набуття навичок оформлення наукової роботи відповідно до існуючих вимог, досвіду її оприлюдненого захисту.

Важлива вимога, яку висуваємо до магістерських робіт, така: тематику магістерських робіт мають розробляти профільні кафедри відповідно до окреслених освітньо-кваліфікаційною характеристикою спеціальності вимог з урахуванням актуальних проблем галузі та ринку праці. Нами також наголошено на необхідності дотримання принципу наступності наукового напрямку дослідження курсової, дипломної робіт у процесі виконання магістерської роботи. При цьому основними аспектами становлення майбутнього магістра педагогічної освіти як дослідника постають його особистісні цінності, внутрішні мотиви, потреби, ідеали тощо.

У процесі реалізації розроблених нами форм і методів НДР нами виділено основні напрями підготовки студентів до науково-дослідної та педагогічної діяльності є:

- опанування методів, прийомів і процедур виконання наукової роботи та проведення навчальних занять;
- удосконалення навичок організації наукової та педагогічної праці;
- вивчення й освоєння методів і процедур роботи з науковою інформацією;
- оволодіння комп'ютерними та іншими технічними засобами, які застосовують у науково-дослідницькій діяльності;
- накопичення досвіду планування й організації дослідницької діяльності у процесі здійснення науково-дослідної практики;

- накопичення досвіду планування та проведення викладацької роботи у процесі здійснення науково-педагогічної практики;
- набуття досвіду підготовки до публікації наукових робіт, підручників, навчальних і методичних посібників;
- виконання науково-дослідних робіт у межах освітнього процесу;
- участь у заходах наукової конкуренції;
- участь у виконанні науково-дослідних робіт у наукових колективах паралельно з навчальним процесом та ін.

Досвід наукового керівництва магістерськими дослідженнями свідчить, що в результаті виконання дослідницького етапу магістерської роботи молоді дослідники повинні вміти проводити бібліографічно-пошукову роботу із залученням новітніх інформаційних технологій, формулювати науковий апарат дослідження, план, методику та обґрунтування реалізації дослідження, обирати необхідні методи дослідження, оформлювати висновки здійсненої роботи у формі звітів, заявок на об'єкти інтелектуальної власності, рефератів, статей, тез, доповідей тощо.

З метою підготовки викладачів кафедр до наукового керівництва на кафедрах ми проводимо науково-методологічні семінари, на яких обговорюємо актуальні проблеми науки, реформування національної системи освіти України, її інтеграції у світовий освітній простір. Крім того, організуємо роботу наукової комісії, співпрацюємо з органами студентського самоврядування, викладачами структурних підрозділів.

Зазначимо, що найважливіше завдання під час навчання – підвищення іміджу науки, який досягають через формування готовності студентів до дослідницької діяльності, підвищення їхньої дослідницької компетентності, рівня науково-педагогічного мислення, внутрішньої дослідницької мотивації та посилення довіри до науки та її привабливості.

Підвищення іміджу науки досягається також через міцний зв'язок НДР із майбутньою педагогічною діяльністю, а також упровадження отриманих науково-методичних результатів у практику роботи навчальних закладів. При цьому ми робимо

наголос на цільовій підтримці молодих дослідників у межах заходів наукової конкуренції, а також стимулювання дослідницьких результатів.

Вимога сьогодення – науково-педагогічні дослідження, що виконують на основі договорів з навчальними закладами, а також за грантами. Зрозуміло, що найважливіша вимога до реалізації проєктів – активне залучення студентів. Ця вимога не є новою в педагогічній практиці, її використовують сучасні дослідники. Ми поділяємо думку Г. Іванова й вважаємо, що залучення студентів до роботи над науковими проєктами сприяє ефективному формуванню предметних, наукових, професійно-значущих знань, умінь, навичок, якостей, необхідних для успішного навчання у ВНЗ, а також у майбутній професійній діяльності [9, с. 23].

Удосконалення адміністративної та організаційно-функціональної структури університету сприяє виникненню нових форм організації наукової, науково-технічної й інноваційної діяльності. Одним з результатів наших наукових розвідок є робота із систематизації об'єктів права інтелектуальної власності та проведення їхньої комерційно-маркетингової експертизи з подальшою організацією обліку цих об'єктів. У світлі ініціатив МОН України щодо комерціалізації наукових розробок учених, вважаємо за доцільне залучати до цього процесу також студентів.

Упровадження форм і методів НДР у практику університетської освіти дозволяє нам у межах науково-дослідного етапу виділити найважливіші складники діяльності викладачів і студентів.

Діяльність викладача:

- Планування й організація самостійної науково-дослідної роботи магістрантів.
- Створення умов для розвитку професійної педагогічної творчості.
- Здійснення контролю за процесом проведення дослідження.
- Обговорення й оцінка результатів дослідження.

Діяльність студента:

1. Самостійне проведення дослідження.
2. Правильне оформлення результатів дослідження.
3. Доведення вірогідності вирішення поставленої проблеми через оприлюднений захист результатів дослідження, а також їх апробацію на семінарах, конференціях, конкурсах, виставках тощо.

Отже, третій етап забезпечує професійне усвідомлення студента як педагога-дослідника на основі оволодіння необхідним досвідом науково-педагогічної діяльності, тут формується самооцінка її результативності, зміцнюється потреба в подальшому науково-професійному самовдосконаленні.

Таким чином, відповідно до мети дослідження нами реалізовано впровадження педагогічної технології реалізації навчання, заснованого на дослідженнях, у практику університетської освіти. Це дозволяє зробити висновки.

1. Упровадження в освітній процес розробленої нами педагогічної технології реалізації навчання, заснованого на дослідженнях, було здійснено поетапно в контексті «Стратегії реалізації дослідницького навчання майбутніх учителів». Цей комплекс дій визначає стратегічний напрямок розвитку науки молодих дослідників, розкриває технологію вирішення поставлених науково-педагогічних завдань і постає своєрідним орієнтиром перспективного планування наукової роботи для структурних підрозділів.

За своїм змістом заходи Стратегії, що розкривають конкретні форми і методи НДР студентів, охоплюють різні сфери їх життєдіяльності в університеті, ґрунтуються на принципах наукової творчості, відкритості, рівності прав, добровільності та можуть бути умовно розподілені на три рівні: організаційний, змістово-методичний та інформаційний.

2. Нами виділено три етапи впровадження педагогічної технології у практику університетської підготовки майбутніх учителів. Перший етап – адаптаційний, він полягає передусім у вивченні та аналізі наявного рівня розвитку дослідницьких умінь, формування знань про інновації в системі НДР, стійкої мотивації до науково-дослідницької діяльності та розв'язання креативних завдань, а також розширення знань з фаху за допомогою залучення майбутніх учителів до активної НДР, що

дозволяє розкрити їхній творчий, дослідницький потенціал. Другий етап – мобільно-дослідницький, його завдання полягає у подальшому формуванні в студентів умінь, навичок і досвіду дослідницької діяльності, основ методології педагогічного дослідження через організацію їхньої взаємодії з викладачами в процесі університетської підготовки, зокрема в процесі вирішення дослідницьких педагогічних завдань. Останній етап – науково-дослідницький, його основним завданням є набуття досвіду впровадження власних наукових, науково-методичних розробок, а також провідного педагогічного досвіду в практику.

3. У межах кожного етапу виділено найбільш значущі складники діяльності викладачів і студентів. Указано найважливішу вимогу до їх реалізації, зокрема те, що зміст університетської підготовки майбутніх учителів забезпечується через таку організацією системи наукової роботи, за якої кожного студента залучають до наскрізного дослідження, що сприяє вибору єдиного напрямку дослідження на всіх курсах навчання в межах виконання дослідницьких завдань, рефератів, курсової, дипломної, магістерської роботи з перспективою для подальших наукових пошуків у процесі здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії. Найважливіше завдання дослідження полягає також у формуванні стійкої мотивації в студентів до дослідницької діяльності, довіри до науки, а також розкритті її позитивного іміджу в роботі сучасного педагога.

Список використаної літератури

1. Прошкін В. В. Інтеграція науково-дослідної та навчальної роботи в університетській підготовці майбутніх учителів: теорія та практика : монографія / В. В. Прошкін. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. – 456 с. **2. Український** тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://language.br.com.ua/>. **3. Кан-Калик В. А.** Педагогическое творчество / В. А. Кан-Калик, Н. Д. Никандров. – М. : Педагогика, 1990. – 144 с. **4. Грезнева О. Ю.** Научные школы (педагогический аспект) / О. Ю. Грезнева. – М. : Ин-т теории образования и педагогики РАО, 2003. – 69 с. **5. Валеева Р.** Учебно-исследовательская работа студентов – средство самореализации личности /

Р. Валева, С. Усова // Высшее образование в России. – 2006. – №9. – С. 91–94. **6. Князян М. О.** Самостійно-дослідницька діяльність майбутніх учителів іноземних мов: теорія і практика : монографія / М. О. Князян. – Ізмаїл : Сміл, 2006. – 242 с. **7. Российская** педагогическая энциклопедия : в 2 т. / гл. ред. В. В. Давыдов. – М. : Большая российская энциклопедия, 1993. – Т. 1. – 1993. – 607 с. **8. Леонтович А. В.** Концептуальные основания моделирования исследовательской деятельности учащихся / А. В. Леонтович // Школьные технологии. – 2006. – № 5. – С. 63–71. **9. Иванов Г. А.** Интегрированные основы организации научно-исследовательской деятельности учащихся / Г. А. Иванов // Пед. технологии. – 2006. – № 1. – С. 22–28.

С. В. Роман

доктор педагогічних наук, доцент

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ Й ТЕХНОЛОГІЙ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХІМІЇ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГО-ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ШКОЛЯРІВ

***Анотація.** Удосконалення фахової підготовки майбутніх учителів хімії до формування еколого-гуманістичних цінностей у школярів має здійснюватись у межах її мети, змісту, педагогічних технологій, суб'єкт-суб'єктних взаємин у навчальному процесі та бути націленим на переведення хіміко-екологічних знань у зміст професійної діяльності та сприяти її переходу в нову якість – особистісно-ціннісні переконання. З урахуванням цієї вимоги визначено низку організаційних форм і методів навчання, які спрямовуватимуть означену підготовку на доцільне поєднання теоретико-фундаментального й практичного складників фахової хімічної освіти, методологічних і методичних її аспектів, поглиблення професійної спрямованості хімічних курсів. Запропоновано технологію використання хімічного експерименту для інтегрованого формування еколого-гуманістичних цінностей,*

Наукове видання

Науковий редактор:

Харченко С. Я. – доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

**ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНИХ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ:
ДОСВІД ТА ІННОВАЦІЇ**

Монографія

Оригінал-макет – В. В. Прошкін

Здано до склад. 27.04.2017 р. Підп. до друку 27.05.2017 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура TimesNewRoman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 21,85. Наклад 300 прим. Зам. № 148.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, 92703. Т/ф: 095-620-10-20
e-mail: alma-mater@list.ru
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.